

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Луценка Григорія Васильовича
про дисертацію Дмитрук Зої Анатоліївни
«Управління процесом позиціонування закладу загальної середньої
освіти на регіональному ринку освітніх послуг»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю
011 –освітні, педагогічні науки

З метою здійснення експертизи дисертації Дмитрук Зої Анатоліївни нами було проаналізовано її зміст, а також анотацію й основні наукові праці. Узагальнені результати викладено у наступних положеннях.

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із планами відповідних галузей науки. Дослідження З.А. Дмитрук присвячене розробленню, теоретичному обґрунтуванню та експериментальній перевірці моделі управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг для забезпечення його конкурентоспроможності та розвитку. Погоджуємося з дисертанткою, що управління процесом позиціонування ЗЗСО – це цілеспрямований вплив на сукупність послідовних системних дій щодо пошуку, утворення та підтримки (відтворення) закладом загальної середньої освіти унікальної освітньої/виховної позиції, яка забезпечує конкурентні переваги на ринку освітніх послуг.

Дисертація виконана відповідно до тематичного плану досліджень кафедри педагогіки управління та адміністрування Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України та є складовою науково-дослідної теми «Підготовка конкурентоспроможного фахівця в умовах освітніх змін» (РК №0170002378).

Тема дисертації затверджена Вченою радою ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» (протокол № 9 від 20 грудня 2017 року) та узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень в галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 3 від 29 травня 2018 року).

Отже, обрана З.А. Дмитрук тема дисертаційної роботи є актуальною, суспільно значущою, спрямованою на цілісний аналіз теоретико-методичних та організаційно-правових основ управління ЗЗСО і загалом на зміцнення освітнього потенціалу держави.

На основі ознайомлення із змістом дисертації та основних дослідницьких матеріалів ми дійшли висновку щодо **найбільш суттєвих наукових результатів і нових фактів, одержаних дисертанткою.**

Дисертація характеризується належним рівнем наукової новизни, зокрема вперше розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель управління процесом позиціонування закладів загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг (на ціннісній основі – національно-патріотичних цінностях), яка містить авторські положення, в якій враховано універсальні теорії систем; побудовано факторно-критеріальну модель оцінювання процесу позиціонування ЗЗСО, на основі якої здійснено кількісне та якісне визначення рівня процесу позиціонування ЗЗСО; виділено фактори та критерії процесу позиціонування.

Висновки дисертаційної роботи логічні, переконливі й методологічно обґрунтовані.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується широким оглядом науково-педагогічних праць вітчизняних і зарубіжних дослідників (179 найменувань (із них 7 – іноземною мовою),).

Вірогідність результатів дослідження забезпечується методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних положень, застосуванням методів, адекватних меті й завданням дослідження, досягнутою ефективністю експериментальної роботи, що засвідчується позитивною динамікою змін, ефективність яких підтверджено кількісними, якісними результатами та статистичними методами.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого дисертанткою, і загалом не викликає сумнівів.

Мета дисертаційної роботи сформульована комплексно. Вона полягає у обґрунтуванні, побудові та впровадженні моделі управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг для забезпечення його конкурентоспроможності та розвитку.

Наукові положення, сформульовані в дисертації, є логічно послідовними, переконливими, взаємозв'язаними й взаємозумовленими. Вони характеризуються високим рівнем методологічного обґрунтування, наукового узагальнення та всебічно висвітлюють досліджуване явище відповідно до мети наукового пошуку. Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження та його висновків зумовлені чітко визначеною методологічною стратегією здійснення міждисциплінарного психолого-педагогічного дослідження й обґрунтованими теоретико-методологічними та методичними положеннями. Для виконання завдань дослідницького пошуку дисертанткою було використано оптимальний і достатній комплекс методів наукового пізнання.

У роботі обґрунтовано представлено наукові результати на всіх рівнях наукової новизни, які отримані у процесі наукового пошуку.

Також варто позитивно оцінити вміння дослідниці систематизувати й узагальнювати дослідницькі документи і матеріали (179 джерел уможливили кваліфікований науковий аналіз у контексті сучасної педагогіки).

Значення для науки і практики одержаних дисертанткою результатів. Значення одержаних результатів піцолягає в тому, що основні положення, викладені в дисертації, можуть слугувати науковою основою для розроблення концептуальних, нормативно-правових документів і науково-методичних матеріалів з управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг та екстраполяції продуктивного досвіду в сучасний освітньо-науковий простір.

На нашу думку, результати дослідження доцільно використовувати керівниками ЗЗСО в процесі позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг, а розроблені методичні рекомендації та матеріали можуть бути використані в системі післядипломної освіти.

Упровадження результатів дослідження, здійсненого З.А Дмитрук, підтверджується довідками чотирьох закладів загальної середньої освіти Одеської області.

Підкреслимо широкий спектр апробації результатів дослідження на науково-практичних конференціях. Проміжні та кінцеві результати дослідження висвітлено у 23 публікаціях, серед них: 22 одноосібрі; 1 стаття (у співавторстві).

На основі узагальнення результатів наукового пошуку, здійсненого З.А. Дмитрук, вивчення рукопису дисертації та анотації, а також опублікованих наукових і науково-методичних праць ми доходимо висновку, що особистий науковий доробок дисертантки можна кваліфікувати як вагомий внесок у розвиток педагогічної науки.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Розроблені теоретичні положення, узагальнення й висновки дисертації можуть бути використані в практичній діяльності керівників ЗЗСО, у системі управління закладом, в удосконаленні виховної системи закладу освіти, у процесі професійної підготовки членів педагогічного колективу та адміністрації ЗЗСО.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Структура дисертації є методологічно обґрунтованою й логічною. Дисертація і анотація написані й оформлені згідно з нормативними вимогами. Стиль викладу й аналізу проміжних і кінцевих результатів дослідження, наукових положень і висновків є обґрунтованим на теоретичному і методологічному рівнях.

У вступі чітко сформульовані суперечності, що увиразнюють актуальність досліджуваної проблеми, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, методологічно правильно сформульовано мету, завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, розкрито його концептуальні положення та наукову новизну, охарактеризовано методи дослідницького пошуку та практичне значення одержаних результатів. Відображено інформаційні відомості про апробацію, впровадження результатів дослідження, публікації; конкретизовано особистий внесок у працях, написаних у співавторстві.

У першому розділі – «Управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг в теорії та практиці» – на основі наукової літератури дано визначення процесу позиціонування організації або установи можна трактувати як багатоаспектний та багатофункціональний процес, сукупність послідовних системних дій щодо пошуку, створення та підтримки (відтворення) організацією унікальної позиції, яка забезпечує конкурентні переваги.

Дисертантка вважає, що управління процесом позиціонування ЗЗСО повинно ґрунтуватися на методології стратегічного управління. За її авторським визначенням, стратегія закладу загальної середньої освіти – це системні сплановані та узагальнені дії, які реалізуються для досягнення поставлених цілей засобами щодо координування та розподілу ресурсів зазначеної освітньої організації. Тобто, стратегія управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти полягає в комплексі дій щодо пошуку, планування, формування, освоєння та утримання унікальної сильної діючої позиції освітньої організації (зокрема освітньої/виховної послуги), планів досягнення цілей, враховуючи можливості та ресурси зазначеного закладу.

Важливим аспектом управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг є те, що реалізація стратегічного управління повинна забезпечуватись на засадах ефективної взаємодії всіх учасників процесу, зокрема у партнерстві з представниками громадськості за принципом державно-громадського управління. Забезпечити ефективність зазначеної вище діяльності можливо завдяки використанню певних новітніх технологій, підходів, моделей в управлінській теорії і практиці..

У другому розділі – «Моделювання управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг» – детально описано елементи моделі управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг: цілеутворюючий, теоретико-методологічний, змістовно-структурний та аналітично-результативний компоненти, основним завданням якої є закріплення унікальної сильної дієвої позиції закладу освіти на ринку освітніх послуг.

Управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг авторка розглядає як конкретну функцію менеджменту, в якій присутні загальні функції менеджменту: планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання. Зокрема, нею визначено причини, які зумовлюють необхідність планування процесу позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг та основні його складові.

У розділі також описано технологію впровадження моделі управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг та структуру стратегічного управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг. Дана технологія має певні етапи. На першому етапі необхідно провести аналіз реального стану управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг, який передбачає визначення сильних і слабких сторін закладу освіти; другий етап має на меті визначення функцій суб'єктів управління; на третьому етапі адаптуємо модель до закладу освіти та розробляємо управлінські дії щодо реалізації, зокрема засобами проєктної технології. Наступні дії: прийняття рішення щодо впровадження зазначеної моделі; аналіз системи управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг; адаптація моделі до об'єкту управління; розробка управлінських дій щодо реалізації моделі; реалізація плану управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг; валідація результатів впровадження.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка моделі управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг» – дослідниця сфокусувалася на проведенні експериментальної перевірки моделі управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг. Для чого активно використовувалась факторно-критеріальна субмодель оцінки стану процесу позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг. Аналіз результативності використання якої показав, що управління взаємопов'язаними факторами приводить до зростання рівня не лише компонентів, на які спрямовується управлінський вплив, але й дотичних до них факторів. Дисертанткою розроблено методичні рекомендації щодо управління процесом позиціонування ЗЗСО на регіональному ринку освітніх послуг, які складаються з двох аспектів: теоретико-практичний рівень використання моделі управління процесом позиціонування ЗЗСО та практико-методологічний рівень використання даної моделі.

Висновки до розділів і загальні висновки дисертації є обґрунтованими, логічно зв'язаними із процесом поетапного виконання завдань і реалізації мети дослідження.

Зміст дисертації відзначається змістовою завершеністю, цілісністю, влучною аргументацією фактів. Заслугує схвалення широка апробація результатів дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Публікації З.А. Дмитрук відображають усі основні положення дисертації. Робота пройшла перевірку за допомогою автоматизованої системи Unischek на наявність запозичень, що підтверджує її унікальність.

Повнота викладання результатів в опублікованих працях. Наукові положення, висновки й рекомендації, подані в дисертації, достатньо повно висвітлені в опублікованих працях здобувачки (23). Результати аналізу публікацій, які розкривають науковий зміст дисертації, свідчать, що всі вони носять конкретний і цілісний характер, містять чітку аргументацію і точне формулювання результатів дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Оцінюючи загалом позитивно дисертацію Зої Анатоліївни Дмитрук, вважаємо за необхідне висловити окремі міркування й побажання.

1. Вважаємо, що в ході дослідження авторці варто було б приділити більше уваги опису зарубіжного досвіду з проблеми управління процесом позиціонування закладів загальної середньої освіти на ринку освітніх послуг. Це підкреслило б значущість дисертаційного дослідження в контексті євроінтеграційних процесів.
2. У 2 розділі в описі запропонованої авторкою моделі управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг варто було б більш детально відобразити специфіку діяльності менеджерів зазначених освітніх організацій у напрямі формування та реалізації процесу позиціонування.
3. У дисертаційній роботі у розділі 2 зазначено про вагомість критерію процесу позиціонування закладу загальної середньої освіти «фінансова та матеріально-технічна забезпеченість», що водночас потребує більш детального пояснення, яким чином перераховані авторкою принципи, у тому числі державно-громадського управління, впливають на зазначений критерій.
4. Дисертаційна робота виграла б, якби у ній приділити уваги питанням зв'язків з громадськістю та їх вплив на процес позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному ринку освітніх послуг.
5. У роботі варто було б деталізувати розрахунки оцінювання стану управління процесом позиціонування 57 експериментальних ЗЗСО за кожним фактором і критерієм, відповідно до розробленої авторкою факторно-критеріальної субмоделі, на основі якої здійснено кількісне та якісне визначення рівня процесу позиціонування ЗЗСО.

Вищезначені міркування й побажання не є принциповими, вони носять лише пропозиційно-рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дослідження.

Висновок. Дисертаційна робота «Управління процесом позиціонування закладу загальної середньої освіти на регіональному

ринку освітніх послуг» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки. За актуальністю, науковою новизною, практичним значенням, вірогідністю основних результатів, змістом і оформленням робота повністю відповідає вимогам відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами), оформлення – наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 р. за № 155/30023), а її авторка, Дмитрук Зоя Анатоліївна, заслуговує на присвоєння ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедру педагогіки, психології,
соціальної роботи та менеджменту

Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка

Григорій ЛУЦЕНКО

